

HAPPINESS AS A FUNCTION OF SOCIALLY SIGNIFICANT FACTORS FREEDOM OF SPEECH, CORRUPTION AND SECURITY

Nikola T. Stoyanov

*Department of Distant Learning, Language Education and Qualification, G.S.Rakovski National
Defence Academy, Sofia, Bulgaria, n.stoyanov@rndc.bg*

Abstract: *Happiness is a philosophical category and a supreme good. The pursuit of happiness is a fundamental human right. It is one of the possible and perhaps the most reasonable answers to the eternal question of the meaning of human existence. This study considers not individual but national happiness as a function of the factors freedom of speech, corruption and security. Medium and strong correlations were found between these factors and variable happiness.*

Keywords: *happiness, human right, happiness as a function.*

ЩАСТИЕТО КАТО ФУНКЦИЯ НА СОЦИАЛНО ЗНАЧИМИТЕ ФАКТОРИ СВОБОДА НА СЛОВОТО, КОРУПЦИЯ И СИГУРНОСТ

Никола Т. Стоянов

В статия не е възможно да се изследват всички социално значими фактори, които оказват влияние на щастието, затова акцентът на това проучване е съсредоточен върху три много важни индикатора, а именно - свободата на словото, корупцията и сигурността. Първият фактор, на който ще се спрем е щастието.

Човек се ражда, за да бъде щастлив! Или тези, които са решили да се появи на белия свят са го създали с намерението да бъде такъв, като не страда от негодите и трудностите, които неминуемо съпътстват индивида в жизнения му цикъл. Така или иначе всеки търси пътя на своето щастие, до толкова, до колкото социалните и материалните ограничения му позволяват. Щастието е един от възможните и може би най-разумният отговор на вечния въпрос за смисъла на човешкото съществуване. Ако някой не може да остави „светла диря“ след себе си със зашеметяващи открития в полза на цялото човечество или да създаде архитектурни шедеври, спиращи дъха на следващите поколения, то постигането на щастието остава разумна алтернатива на пълноценен живот.

Хората трябва да са наясно, че няма идеални неща, поради тази причина няма и пълно щастие. Тази теза кореспондира с една мъдрост от народното творчество, която подкрепя горното твърдение, а именно - „две добрини на едно място не се събират“, както са забелязали нашите

предшественици от суровия живот, преди да ни осветлят с нея. В този смисъл всичките ни усилия отиват да постигнем възможното щастие и колкото повече, толкова по-добре.

Правени са редица изследвания, за да се измери щастието на отделната личност и на цели народи. Тук няма да се спираме на личното щастие, а ще разгледаме щастието като национална цел и ще го направим с ясното съзнание, че народното щастие е функция от множество индивидуални усещания за благополучие. От най-новите резултати, които публикува World Happiness Report 2019, (това е изследване на независими експерти), става ясно, че качеството на живота играе решаваща роля за нивото на щастие от поданиците на съответната страна. Първите места в класирането не се заемат от най-мощните държави в света, а от Скандинавските страни, като челната десетка се допълва и от три малки европейски държави заедно с още две англосаксонски страни. Всъщност, подредбата на страните е следната: Финландия, Дания, Норвегия, Исландия, Холандия, Швейцария, Швеция, Нова Зеландия, Канада и Австрия. Показателите, по които се измерва щастието са БВП, социална подкрепа, продължителност на живота, свобода за избор на живеене, щедрост и възприемане на корупцията. Както се вижда БВП е важен показател, но той е изчислен на глава от населението, а не по абсолютни стойности и няма решаващо значение за измерването, още повече, че не е и единствен. По-интересна остава корелацията между възприемане на корупцията и нивото на щастието. Нека да видим кои са първите десет страни в света с най-ниски нива на корупция и колко от тях се повтарят в класацията за щастие в едно изследване, направено от Transparency International index 2019. Ето страните с най-ниска корупция в света: Дания, Нова Зеландия, Финландия, Сингапур, Швеция, Швейцария, Норвегия, Холандия, Канада и Люксембург. Осем от първите десет най-щастливи страни са и в челната десетка за страни с най-ниска корупция. Само Австрия и Исландия са извън първите десет, но как да се преборят със Сингапур, където има жестоки закони и адекватно ги прилагат за борба с корупцията. Там чиновникът не смее да вземе законния подарък на стойност до 100 долара, защото процедурата е толкова сложна, че е по-добре да го откаже. А ако някой се изкуши да го направи подлежи на жестоко наказание. Въпреки, че са извън десетката Австрия и Исландия делят 14 място в класацията за възприемане на корупцията. Очевидно е, че страните с най-голяма нетърпимост към корупцията са и с най-щастливи граждани. Обяснението на това явление би могло да бъде следното: Парите отделяни за гражданите в бюджета се използват по предназначение. С тях се изграждат инфраструктурни обекти с високо качество. Не се налага да се правят ремонти на току що открити централни булеварди или пък ремонт на магистрала построена преди 1-2 години. Здравеопазването е на висота, защото парите не се крадат от индивиди на синекурни длъжности в структурни недоразумения, които стоят на върха на здравната система. Ниските нива на корупция създават усещането в гражданите за принадлежност към добре уредена и нормално функционираща страна, в която има върховенство на закона, което допълнително подсилва тяхното удовлетворение. И най-важното – гражданите не се чувстват унижени от случайно назначени чиновници, с афинитет към лесно забогатяване с чужди пари, на които най-голямото достойнство е верността към управляващата номенклатурата.

Свободата на словото е основен индикатор за състоянието на демокрацията в една страна, но същата има много силна връзка и с щастието на хората. В страните с най-голяма свобода на словото хората са най-щастливи. От публикуваните резултати на Reporters without borders (репортери без граници) за 2020 г. се вижда, че седем страни от първата десетка за свобода на словото попадат и в челната десетка от класирането за най-щастливи нации. Това са Норвегия, Финландия, Дания, Швеция, Холандия, Ямайка, Коста рика, Швейцария, Нова Зеландия и Португалия. Коста рика е извън първите десет най-щастливи държави, но е много близо до тях, заемайки престижното 12 място. Това е още едно потвърждение за силната корелация на свободата на словото с народното щастие. Португалия е на незавидното 66 място в класирането за националното щастие, но свободата на словото е на много високо ниво, което я прави една от челните страни в това класиране. Очевидно е, че скандинавските страни са на първите 5-6 места и в трите класации – щастие, непоносимост към корупцията и свобода на словото. Безспорно можем да твърдим, че

нивата на корупция и свободата на словото са фактори с високи теглови коефициенти, които влияят на щастието. Подобна е корелацията и между страните по средата, и в края на класирането

Свободата на словото е изконно човешко право. То е основен показател за свободата на личността да се изразява, да споделя мисли, идеи, да твори без притеснения за интелектуалното и кариерното си развитие, и без страх за живота си. Човек е щастлив, когато може да говори свободно и да критикува недъзите на обществото и лошото управление без властта да упражнява натиск върху него. Няма нищо по-естествено от това медиите да са коректив на самозабравили се политици, а не жалък слугинаж, държан на „къс синджир“ с финансови подаяния, раздавани след благоволение на суверена. Здравата логика ни подсказва, че никой не би могъл да е щастлив, ако е завладян от страх за свободно словоизлияние.

От данните, които е предоставил австралийският "Институт за икономика и мир" (Institute for Economics and Peace) за 2020 г., става ясно какво е класирането на страните, относно сигурността на гражданите. Анализирани са политическата ситуация в 163 страни в света и е съставен „Глобален индекс на мира“. На първите 10 места са Исландия, Нова Зеландия, Португалия, Австрия, Дания, Канада, Сингапур, Чехия, Япония и Швейцария. Изследвани са редица индикатори като бежанци и вътрешно разселени; граждански конфликти и войни; демонстрация на насилие; тежки престъпления; политическа нестабилност; личен състав, ангажиран във въоръжените сили; влияние на тероризма; ядрено и тежко оръжие; достъп до леко оръжие; смъртност от вътрешни конфликти и др. Шест от държавите Исландия, Нова Зеландия, Австрия, Дания, Канада и Швейцария заемат и първите десет места на класирането за щастието на нациите. Непосредствено след тях, от 11 до 17 място в класирането се намират и другите три страни от първата десетка на най-щастливите нации - Финландия, Швеция и Норвегия. Очевидно е, че имаме много силна корелация между сигурността на страните и щастието на нациите. Това е напълно разбираемо, като се има предвид, че сигурността е една от основните човешки потребности, разположена на второ ниво в пирамидата на Маслоу, веднага след базисните потребности за оцеляване. И при този показател първите места се заемат от Скандинавските страни. Три от тях са много близо, но извън първите десет, за разлика от класирането при другите показатели – щастие, нива на корупция и свобода на словото, което се дължи на влошената сигурност във Финландия, Швеция и Норвегия през последните години, като следствие на масираната мигрантска инвазия от 2015 и 2016 г. Въпреки това нивата на сигурност в Скандинавските страни си остават традиционно високи. В първите десет отново попадат двете централно европейски страни Австрия и Швейцария и двете англосаксонски страни Канада и Нова Зеландия. Една от най-сигурните страни е и Португалия, която в класирането за щастие на нациите заема не особено завидното 66 място. Отдалечеността на Португалия от основните маршрути за движение на огромни човешки маси и разположена на място, което не представлява особен интереси за глобалната геополитика ѝ осигуряват сигурност и стабилност, но вероятно има други негативни фактори, които пречат за високи нива на щастието. Останалите страни от челната десетка - Сингапур е на 34 място, Чехия на 20 място и Япония на 58 място по показателя щастие. Става ясно, че най-сигурните страни са или островни, или са извън сферата на интереси на глобалните сили, бедни на енергийни ресурси, без важно геостратегическо значение, като повечето от тях не са членове на военнополитически съюзи. Съвсем естествено, най-несигурните страни са тези, които са обхванати от войни, като някои от тях са в това състояние от десетилетия. Тези страни са Афганистан, Ирак, Сирия, Южен Судан, Либия, а от европейските Русия, Украйна и Турция, ако тя въобще е европейска страна. И тук, на дъното на класирането, корелацията сигурност – щастие е много висока. Най-несигурните страни са и най-нещастни. В таблица 1 е дадено класирането на страните по изследваните показатели.

Таблица 1

	Нива на корупция	Свобода на словото	Сигурност	Щастие
1	Дания	Норвегия	Исландия	Финландия
2	Нова Зеландия	Финландия	Нова Зеландия	Дания
3	Финландия	Дания	Португалия	Норвегия
4	Сингапур	Швеция	Австрия	Исландия
5	Швеция	Холандия	Дания	Холандия
6	Швейцария	Ямайка	Канада	Швейцария
7	Норвегия	Коста рика	Сингапур	Швеция
8	Холандия	Швейцария	Чехия	Нова Зеландия
9	Канада	Нова Зеландия	Япония	Канада
10	Люксембург	Португалия	Швейцария	Австрия

Къде стои България в класирането по вече разгледаните показатели? Краткият отговор е доста назад. Всъщност България заема унизителното 97-мо място по щастие. На последно място от всички страни членки на Европейския съюз, а от европейските страни само Албания, по необясними причини и Украйна са след нея. Украйна в момента е по-назад в класирането по щастие заради метежа, известен с прозаичното име „Майдан“ и последвалата гражданска война. Това, не особено завидно място в класирането не е случайно, като се има предвид позиционирането на нашата страна в класациите за нивата на корупция и свободата на словото. България стабилно е окупирала 77-мо място по корупция. След нас пак няма нито една страна, членка на ЕС. Успокоителното е, че сме изпреварили няколко балкански страни, за да не сме на последно място в цяла Европа. С малко сме се наредили преди Косово, Македония, Албания и Молдова, които едва ли могат да служат за еталон на някой. Когато говорим за свобода на словото нещата са повече от тревожни. България заема умопомрачителното 111-то място в света. На последно място сме не само сред страните членки на ЕС, но и в цяла Европа. Преди нас са и редица африкански държави, като в някои от тях все още се практикува канибализма. Контролът върху медиите се намира в ръцете на няколко човека, които под различни форми, понякога и с позитивно дискриминиращата „политкоректност“ налагат цензура на свободното словоизлияние. България е толкова назад в класирането и заради автоцензурата, която хората сами си правят, защото не се чувстват в безопасност открито да критикуват управляващите. Те до такава степен се страхуват, че не смеят не само да изразят мнение в дисонанс с официалните мантри, бълващи от медиите, но даже не намират смелост да одобряват публикации в социалните мрежи, с които вътрешно са съгласни. А нивото на журналистиката е потресаващо. Трудно може да се прецени, кога тя е била по-казионна, сега или при тоталитаризма.

България заема 28 място в класирането за сигурност в обществото, което е най-доброто постижение от всички изследвани фактори, но доста далеч от първите десет. Сигурността в страната е сравнително висока, благодарение на работещия „етнически модел“, много слаб интерес на мигранти към страната, ниските критерии на хората за жизнен стандарт, които държат населението в спокойно състояние и осигуряват комфорт на управляващите, и не на последно място - пословичната търпимост на българина към всякакви безобразия.

Много са близки резултатите на трита фактора и променливата щастие сред всички изследвани страни, които варират за отделните класации от 156 до 180. Тези страни, които са по средата в класирането за корупция, свобода на словото и сигурност, са по средата и на класирането за щастие, а страните, които са в края на класирането за корупция, свобода на словото и сигурност, са в края и на класирането за щастие.

От изследването на World Happiness Report 2019 се вижда, че най-нещастните страни са тези, в които бушуват войни, защото войната е нарушила нормалния ритъм на живота. Разрушена е социалната система, здравеопазването сериозно е разклатено. Хората страдат заради загуба на близки и имоти. В този смисъл войната е източник не само на страдания и мъка, но и на нещастие.

„Географията е присъда“ – казва навремето Наполеон. Присъда е, защото някои територии като Скандинавският полуостров, например, са ситуирани на края на света и остават незасегнати от масови движения на хора, източник на разрушителна сила. Те не представляват геополитически и геостратегически интерес за глобалните играчи и днес. Това им позволява да изградят своя живот, с всички съпътстващи го системи и структури, необезпокоявани от външни фактори. Те са щастливи, защото сами са си господари на своята историческа съдба. Ненаучили обаче добре историята на балканските държави, допускат стратегическа грешка с отварянето на границите си за народи с друг цивилизационен код, много различен от техния. Това, което не направиха средновековните варвари, заобикаляйки ги в похода си на запад, сега вероятно ще им го причинят новите нашественици, жадни за парите от социалните им системи и неподлежащи на интеграция. Ако се запази тенденцията, оттук нататък щастието им малко ще се поразклати.

Други територии, като Балканският полуостров, разположен на кръстопътя на света винаги са били притегателен център за контрол, с оглед на геостратегическото си значение. Поради тази причина той е арена на сблъсък на чужди интереси, като влиянието на глобалните сили върху правителствата на страните в региона традиционно е много силно и е източник на редица етнически, и религиозни конфликти. В този смисъл те не могат да станат пълни господари на собствената си геополитическа съдба, принудени да следват чужди политически и икономически модели, удобни на глобалните сили. Този факт до голяма степен обяснява ниските нива на щастие сред балканските народи.

Ресурсите на земята са ограничени, затова войните за тях ще продължат, а с тяхното изчерпване ще стават по-жестоки. Очевидно е, че едни народи ще продължават да градят своето щастие върху нещастията на други. Както „географията е присъда“, така и земните богатства в недра на малка или слаба държава са присъда. Имаме парадокс, вместо природните изкопаеми да носят благоденствие на един народ, му носят нещастие. И колкото по-стратегически са тези суровини, толкова по-голямо е нещастията му. Такива са реалностите, продиктувани от геополитическите амбиции на глобалните играчи. И ако присъдата му е да живее в бедна или малка страна с много ресурси е обречен да бъде нещастен, защото винаги ще се намери някой по-силен, който да дойде и насила да му ги вземе. Такава е човешката природа. Човекът е агресивен и властолюбив. Състоянията на мир в човечеството са по-скоро изключение, отколкото норма на съществуване. Щастията на някои индивиди е еманация на вродената им алчност, подхранвана от ирационален егоизъм в борбата за усвояване на ресурси. А борбата винаги е кървава и носи след себе си нещастия. И ако по презумпция няма пълно щастие, то нещастията понякога е пълно.

И за да не звучим толкова песимистично, трябва да кажем, че има надежда. Надеждата е човек да се обърне към себе си и да осъзнае, че е разумно същество, което гради щастието си, водено предимно от алтруистични подбуди. Това с оглед на сегашното ниво на ментален статус на индивида звучи повече благопожелателно и романтично, отколкото прагматично, но е заявка за посока на еволюционно развитие. Никой не е длъжен да прави другите щастливи, но би било добре да си постави морални бариери, които да го възпрат да гради своето щастие върху тяхното нещастие.

References

1. 2020 Global peace index
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi7573TpvLrAhVuQUEAHcUmCrwQFjAAegQIAhAB&url=http%3A%2F%2Fvisionofhumanity.o>

rg%2Fapp%2Fuploads%2F2020%2F06%2FGPI_2020_web.pdf&usg=AOvVaw23MU5nuBpux26hCyiOsKuK Author, A. A., & Author, B. B. (Year of publication). Title of chapter. In A. A. Editor & B. B. Editor (Eds.), *Title of book* (pages of chapter). Location: Publisher

2. 2020 World Press Freedom Index <https://rsf.org/en/ranking>
3. Corruption Perceptions Index <https://www.transparency.org/en/cpi/2019#>
4. World Happiness Report 2019

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi45sSXp_LrAhWMgVwKHSKuA3oQFjABegQIARAB&url=https%3A%2F%2Fworldhappiness.report%2Fed%2F2019%2F&usg=AOvVaw1n8QVn6lkvFQgkypc08TO-